

РЕЗИЮМЕТА

на
научните трудове
на

д-р Стефан Дечев

след получаване на образователната и научна степен „доктор”

Основни монографии

Дечев, Стефан (предговор, съставител и научен редактор). В търсене на българското. Мрежи на национална интимност (XIX-XXI век). София: Институт за изследване на изкуствата, 2010. ISBN: 978-954-8594-21-9 566 с.

В сборника кандидатът е автор на следните текстове:

1. Интимизиране на “изобретеното”: Национална държава, национална идентичност и символи на всекидневието (XIX-XXI век) (предговор, с. 5-126).

Монографичният предговор прави опит за принос в растящите по света изследвания посветени на нацията, национализма и идентичността като тръгва от достиженията в тази област в различни науки (история, социология, антропология, етнология и т.н.) и ги обогатява чрез конкретния емпиричен исторически материал свързан с нацията, националната идентичност и символите от всекидневието в новата и най-новата българска история. Направен е опит да се обхванат всички елементи и важни символи от всекидневието (език, къща, сексуалност, кухня, песен и т.н.), и то с оглед на пресечните им точки с нацията и националната идентичност. Откроена е ролята и мястото на националните интелектуалци и на националната държава във всички тези процеси и явления. На базата на възгледа на Майкъл Хърцфелд за „културната интимност” се формулира концепцията за **„интимизиране на изобретеното”**. На този етап тя се разглежда като отправна точка за формулиране в бъдеще на по-цялостна и всеобхватна теория по проблемите на националната идентичност и символите на всекидневието. Както е обяснено в детайли, концепцията за „интимизиране на изобретеното” прави опит да запълни някои липсващи връзки в изследванията на доайените в това научно поле – Б. Андерсън, Е. Гелнер, Е. Хобсбаум и др. В същото време се стремим да обогатим и конкретизираме разбирането на М. Хърцфелд за „културна интимност”. Стремещът е националната идентичност да бъде видяна като пречупена в детайли през множество същностни елементи от всекидневието – облекло и носия, песен и музика, къща и архитектура, пол и сексуалност, кухня и ястия, и т.н. Демонстрирани са различните варианти за формиране на идентичността и боравене с нея – от една страна като висока, елитарна представа за „българското”, която в някои свои елементи се приема на масово равнище, а в други, категорично се отхвърля. В този смисъл се сблъскваме както с борба с османското наследство, така и понякога с неговото присвояване и приемането му за част от българското наследство и идентичност (ястия, музика, архитектура и т.н.).

2. „Нежности много непонятни ...”. Национална идентичност и (хомо)сексуалност в България през 80-те и 90-те години на XIX век, с. 255-324.

Студията е първото изследване от този род в българската историография. Проучени са задълбочено проблеми свързани със сексуалността, мъжествеността и женствеността, тялото и сексуалното желание и поведение в тяхната преплетеност и взаимобвързаност с проблеми на политиката и политическото, както и с националната идеология и идентичност. Изследването се помещава едновременно в теоретичен и методологически план в рамките на историята и теорията на социалния пол, историята на сексуалността и тялото, историята на мъжествеността и проучванията върху национализма и националната идентичност (ползвана е литература в съответните области на английски, френски и испански език). Детайлно е разкрито как сексуалността и тялото функционират в рамките на мисленето за българското и чуждото. В този смисъл основната констатация на монографията е, че в края на XIX в., за разлика от по-късни периоди и прехода към демокрация след 1989 г., липсват обвинения към политическия противник българин в хомосексуализъм или упражняване на хомосексуални практики. Обвиненията през 80-те и 90-те години на XIX в. са най-вече и преди всичко в прелюбодейство, изневяра, сводничество, но никога в хомосексуалност или бисексуалност. Направен е преглед на историята на политическата порнография в Европа и открити специфичните особености на жанра в България. Проследени са случаи, в които имаме публично изразяване на внушения за хомосексуалност и бисексуалност в определени политически контексти свързани с модерния български политически живот (княз Александър Батенберг, княз Фердинанд, султан Абдул Хамид, рускини от висшето общество, „турските велможи”). Разгледани са в научен план и редица представи за монархическа и аристократична хомосексуалност и бисексуалност; както и за османския дворцов характер на хомосексуалността. Разкрити са различни социални и културни пространства, в които българите мислят хомосексуалността и бисексуалността – монархическите дворове, чужденците, аристокрацията, отоманския Ориент, големия град и т.н. Разгледани са и спецификите и различията между съвременните гей движения, от една страна, и различни исторически форми на сексуалност във времето и пространството, от друга.

В монографията е формулирана основна теза, според която в тогавашното преобладаващо земеделско и занаятчийско българско общество хетеросексуалността се разглежда като дълбоко присъща на българите. Поради това и хомосексуалността в тогавашните възприятия се разглежда най-вече като резултат от хиперсексуалност, присъща на задоволени и разполагащи със свободно време социални слоеве. Хомосексуализмът се възприема като чужд доколкото се възприема като резултат от идващата от Запад модерност, от една страна, или се свързва с изостаналите, ориенталците и мюсюлманите, от друга. По този начин можем да говорим за двойното отхвърляне на хомосексуалността в тогавашна България, възприемана едновременно като плод на прекалена изтънченост и прекомерна цивилизованост, от една страна, както и на дълбоко назадначавост и първобитност, от друга. Не на последно място монографията анализира и устойчиви идиосинкрази в самата професионална историческа колегия в България в близкото минало и днес, които възпрепятстват спокойното, дистанцирано и непреднамерено изследване на (хомо)сексуалността в съзвучие с най-новите международни достижения в различни научни области.

3. „Шопска салата”: как се ражда един национален кулинарен символ, с. 411-463.

Изследването се стреми задълбочено да проследи исторически създаването и утвърждаването на един базисен кулинарен символ. Използвайки интердисциплинарни методи на анализ и архивни материали от Централен държавен архив, Дирекция Софийски държавен архив, както и регионалните архиви в Бургас, Плевен и Благоевград, авторът разкрива ролята и съдбата на „шопската салата” като една „изобретена традиция” в смисъла на Е. Хобсбум. Това първо по рода си изследване отговаря на въпросите кога се е появила „шопската салата”; как и защо се е утвърдила като ястие и кулинарна емблема; кои са причините за безспорния ѝ успех като национален символ. В проучването „шопската салата” е използвана като *case study* за да се демонстрира как става измислянето и налагането на едно новоизковано ястие в „националната кухня.” Особеният принос на тази монография е свързан с проследяването как ястието се появява като наименование от асортимента на ДСП „Балкантурист” и постепенно се дооформя в периода между средата на 50-те и края на 60-те години на XX в., след което през 70-те преминава процес на интензифицирана социална дифузия, завършил през 80-те. Проследени са механизмите, чрез които през следващите години салатата се налага като популярно и незаменимо мезе за ракия, превръщайки се в белег за национална идентичност. Изследването е поставено в един широк исторически и социален контекст, при който се проследяват няколкото основни исторически етапа в консумацията на зеленчуци и салати – живот без никакви салати и червени домати; постепенното налагане в градска среда на салатите и появата на първите салати с домати в контекста на развитие на доматино производство през 30-те години на XX в.; постепенното раждане и налагане на „шопската салата” чрез социална дифузия документирана за пръв път с изключително ценен първичен документален архивен материал.

В заключение са дадени и отговори на въпросите свързани с налагането на „шопската салата” в един контекст на утвърждаване на национална кухня; идеята на европейския туризъм за здравословно хранене и т. нар. „средиземноморска диета”; трайните международни кулинарни изисквания за естетическа храна. Анализирани са и своеобразното „кодиране” в регионалното наименование на салатата като „шопска” растящото значение на столицата София (макар зеленчукопроизводството да започва от Лясковско и Горнооряховско) в националната държава. Обосновава се по един дистанциран и безпристрастен начин защо „шопската салата” трябва да се възприема като „българско национално ястие”.

4. В съавторство с Вуков, Николай *От калпака до цървулите. Как се създава българската национална носия, с. 159-254.*

Изследването проследява в детайли постепенното избистряне и формиране на идеята за „българска национална носия”; как се създават първите сборки при очевидните оплаквания на съвременници, че трудно се намират подобни костюми. Открити са отделни етапи, през които преминава процесът на изграждане на представата за носия. Отделено е подобаващо място на ролята на държавата и държавните институции, на различните ентусиасти, на това как, чрез какви средства, по какъв начин, и какво точно облекло се показва пред националната публика. Приносът на изследването може да се търси в две посоки. Анализът на българския случай е обогатен чрез разглеждането му от перспективата на най-последните проучвания в

полето на историята на костюма и изграждането на представите за отделните „национални носии” в Европа (множество изследвания на английски, френски, немски и руски език). Заедно с това се правят и някои съществени общи заключения доколкото се смята, че българският случай би могъл да обогати международната наука по тези въпроси.

От сборника авторът е направил три предварителни публикации в периодични академични издания - „Български фолклор”, „Годишник на Софийския университет” и „Анамнезис”.

„Нежности много непонятни ...”. Национална идентичност и (хомо)сексуалност в България през 80-те и 90-те години на XIX век – Анамнезис, 2009, кн. 2, с. 197-293

Българска, но не точно шопска. За един от кулинарните символи – В: Български фолклор, 2010, кн. 1, с. 125-140.

Дечев, Стефан, Вуков, Николай *От калпака до цървулите. Как се създава българската национална носия* – Годишник на Софийския университет, Катедра „История и теория на културата”, под печат (представен е документ)

**5. Detchev, Stefan, *Who are Our Ancestors? “Race”, Science and Politics in Bulgaria 1879-1912.* Saarbrücken: Lambert Academic Publisher, 2010. ISBN: 978-3-8383-9152-6
226 pp.**

Публикувана от немското академично издателство “Ламберт” в Саарбрюкен, Германия, книгата „Кои са нашите предци? „Раса”, наука и политика в България 1879-1912 г.”, е посветена на употребата и приспособяването на идеята за „расата” в изработването на националната идеология, в българския политически и културен живот. Анализирани са задълбочено политическите и идейни сблъсъци на тази основа в модерна и съвременна България. Въпреки означения в заглавието на книгата хронологичен отрязък, изложението започва от края на XVIII в. и завършва с някои сензационни съобщения в българските медии от май и юни 2010 г., обхващайки на практика период от близо две столетия. Монографията разглежда политическите употреби и злоупотреби с идеите и представата за произхода на българите в контекста на появата и разпространението на расовите идеи и теории в Европа, с особено ударение върху последните десетилетия на XIX и началото на XX в. Задълбоченото проучване е резултат от два проекта проведени в Центъра за академични изследвания в София и Института за висши изследвания в Будапеща, финансирани от Германското външно министерство и Шведската национална банка. Анализът се базира върху публикации във вестници и периодични списания, мемоари, речи по време на парламентарни дебати, други политически изказвания, исторически изследвания и публикации, популярни исторически знания и представи, проучвания в полето на физическата антропология, етнография, лингвистика и т.н. Използвани са над 300 заглавия на английски, френски, испански, руски, немски и чешки език, както и над 30 периодични издания от изследвания период.

В предговора са разгледани внезапното актуализиране на темата за произхода на българите и квазинаучните писания след 1989 г. Особено място е отделено на възраждането на някои „расови” теории и разбирания. Проблемите са поставени в

контекста на възхода на националното в условията на икономическа криза и недоимък в годините на прехода, развитието на модерния и съвременен национализъм и политически идеологии, индоевропеистиката, развитието на т. нар. „арийски мит“, концепцията за „расата“, социалния дарвинизъм и възгледа за ролята на наследствеността и зародишната плазма и т.н.

Още в пространния увод изследването стъпва върху специално разработена от автора дефиниция за „расата“, която макар и опираща се на теоретичните постижения на Роджърс Брубейкър, се извежда най-вече от приносите в исторически анализи посветени на идеите и представите за „расата“ в други страни, както и върху конкретния български емпиричен материал. В този смисъл с дефиницията се прави опит да се надхвърли българския случай и се осъществи своеобразен диалог с изследванията на „расата“ в историята, както и в хуманитарните и социални науки в международен мащаб.

Макар първата глава да разглежда доминацията на идеята за славянския произход сред български интелектуалци и политически дейци от началото на „Българското Възраждане“ до края на 70-те години на XIX в., не е пропусната и употребата от османските управляващи кръгове през 60-те и 70-те години на представата за тюркския произход и родство между „турци“ и „българи“. Подробно се разискват съвременните политически употреби и злоупотреби на знанията и представите за българското средновековие и темата за „произход“ на българите през тези десетилетия. Внимание е отделено на характерното за периода в Европа разбиране за „раса“ и употребата му от съвременниците през „дългия деветнадесети век“ (времето от Френската революция до Първата световна война). В монографията е направен опит българската национална идеология да бъде разгледана на фона на т. нар. „Арийски мит“ в Европа от XIX и началото на XX в. За пръв път се разкриват както възгледите и представите свързани с „расата“ и произхода в рамките на непосредствено политическата публична сфера, така и навлизането на стереотипи и идеологически наслагвания от областта на строго политическото в предполагаемо научни и експертни публикации по темата.

Втората глава се спира на политическите употреби на идеите и представите за „предците“ на българите – от учени и интелектуалци до политици в края на XIX и началото на XX в., в годините непосредствено преди Балканската и Първата световна война. Отговаря се на въпроса за енергиите, които протичат между професионалната наука, политиката и изкуството. Заедно с това се анализира специално как обществено и политически значими фигури от онзи период използват темите за „предците“ и „расата“ за да енергизират процеса на формиране на нацията; да интерпретират националната унификация; да легитимират определена външнополитическа ориентация на страната; да създадат нужната интимност с поданиците си; да поставят групи и индивиди в рамките на дадени социални йерархии; да интерпретират процеса на модернизация в различните части на страната или сред определени групи от обществото. В опит за принос се интерпретират и напреженията между тогавашните представи и стереотипите за славяни и прабългари; различните употреби на расовата мисъл и техните функции; постепенната промяна на мисленето и фокуса спрямо идеята за тюркския произход на българите; опитите към началото на XX в. да се отиде отвъд Дунавска България при мисленето на „първоначалата“; важноста в политическата публична сфера на славянската идея за българската идентичност и напрежението с проблемите за произхода на прабългарите и облика на Дунавска България, нейния управляващ елит и войска. За пръв път в българската историография се появяват употребявани през периода от водещи държавници, политици и журналисти тематизации свързани с „расовия тип“ на българите или с ролята на славяни и

прабългари при детерминиране чертите на българския „национален характер”. В този контекст се открояват и своеобразните „игри” на Фердинанд Сакс-Кобург-Готски с различните версии за произхода на българите, с българските предци и „кръвта”, която тече в неговите жили и тази на неговите поданици. Изследването на българския случай е поставено в рамките на една широка европейска перспектива свързана с историята на идеята за „расата” с оглед на възгледите и представите за произхода и етногенезата на отделните европейски народи. Определено приносен характер има прегледа на представите и смисъла на понятието „раса” през XIX и XX в. и неговата употреба в България, както и различните възгледи за произхода на българите и връзката на тази проблематика с идеята за „националния характер”.

Третата глава на книгата разглежда отново как български интелектуалци и политици използват идеята за „расата” за да „населяват” въображаемо територията на тогавашна България с народи и племена познати им от античността и средновековието, използвайки ги за обяснение на проблеми свързани със степента на модернизация или развитието на политическия и културен живот в тогавашното българско общество. Ключов е възгледът, че доколкото българската нация се дефинира като „славянска” това формира и изгражда най-общо сред интелигенцията ѝ един нормативен поглед и много възможности да се тематизират отклоненията от установената норма. В този смисъл „расата” се явява една перспектива, от която да се види българското население чрез определени възприятия, интерпретации, репрезентации, класификации и категоризации. Несъмнено тези начини на гледане и даване на оценки за външния физически вид и характера, макар и базирани върху предмодерни и нерасови стереотипи, не могат да се обяснят без модерното хуманитарно и социално знание, което обръща внимание на биологическия детерминизъм и разглежда чертите на лицето и умствените способности като съдбоносни за „расовите групи”. В този смисъл, специален принос на монографията са събраните, изложени и анализирани за пръв път „расови” портрети на Стефан Стамболов, Захарий Стоянов и др., както и идеята за съществуването на определени преобладаващи „расови” типове в дадени региони на страната или сред известни политически партии от края на XIX и началото на XX в.

В основното заключение на монографията се открояват спецификите на българската „расова мисъл”. Тя е видяна като комбинация от българския етноцентризъм, възхода на модерната българска национална идеология, немския Романтизъм, руското славянофилство, разните течения във френската расова мисъл в науката и литературата, някои интерпретации на т. нар. социален дарвинизъм, както и идеята за наследствеността от биологията. Различните злоупотреби с прабългарския произход демонстрират дълбоката нестабилност и неустановеност – поне през този период – на мисленето в българското общество, и по-точно сред образованата публика и елита, за присъствието на прабългарското начало в модерната българска култура. Изтъква се как в някои случаи е възможно прабългарския етикет да символизира и функционира като нещо „азиатско”, „примитивно”, „нецивилизовано”, а в други да внушава власт и военна сила, както и способности и „талант”, „дарба” за държавно изграждане. От друга страна, „чистите славяни” могат да бъдат в едни случаи мирни и подчиняващи се земеделци без военни качества, а в други славянският етикет да се използва за въплъщаване на европейското, на нещо аристократическо и изтънчено. В този смисъл е открито противопоставянето на този славянски етикет на прабългарското въобразено определено като „примитивно” и „нецивилизовано”, „татарско” и „монголско”. В тази глава дори се подчертава с конкретни примери как в края на XIX и началото на XX в., и неясното в етнически план православно гръцко или албанско, може да бъде разпознато като желано, изтънчено социално и културно пространство за сметка на прабългарското и назадничавостта, липсата на етикет в

обществото. Поради това се стига и до заключението, че различните описания и портретирания на средновековното време и население е поставено все в служба на модернизационния проект.

В дълъг заключителен текст са представени продължаващите и до днес комични напъни за търсене на индоирански корени на българите. Те са разгледани като закономерен опит за търсене на посткомунистическа и постсъветска идентичност на съвременните българи, която представлява борба с историята и опит те да бъдат извадени от сянката на културното наследство свързано с Османската империя и Съветския съюз. Променящите се възгледи за произхода и „предците” се разглеждат и анализират във връзка с развитието на научното знание и протичащата професионализация на науката, както и в пряка връзка с промяната на политическия и интелектуален контекст.

CONTENT

Introduction and Acknowledgements	3
Chapter One The National “Revival” and Its Heritage	23
1. “Race” in the European nineteenth century	23
2. “Race” and the Bulgarian national ideology about “ancestors”	27
3. The European racial science about the Bulgarians	41
4. Domination of the Slavic theory about the Bulgarians’ “ancestors”	46
5. Turkic origin in private	54
6. The notion of “race” in school textbooks and the press	57
7. Conclusion	61
Chapter Two Between Slavs and Old Bulgars in the Bulgarian fin-de-siècle	64
1. “Race”, “Tribe”, “People” and “Ancestors” in Bulgaria	64
2. Ordinary Bulgarians and their medieval rulers	74
3. The “Aryan race”, the Slavs and the Old Bulgars	77
4. The “Blood” of the Old Bulgars against the “Pure Slavs”	81
5. Prince Ferdinand between the Huns and the Slavs	88
6. Racialization of the public sphere and science	92
7. The academia about “ancestors” and “race”	99
Chapter Three A Country with “Races”	114
1. “Race”: a European fin-de-siècle fashion	114
2. The Bulgarian ethnic complexity and the idea of “race”	117
3. “Bulgarian race(s)” in Science	123
4. Europe, the civilization, the Slavs, and the Old Bulgars	130
5. Populating Bulgaria with classical and medieval people	139
6. Contemporary abuses and misuses of ancient and medieval “races”	144
Instead of Conclusion	164
Bibliography	195

Публикувани части от изследването на английски език от други международни академични издателства:

6. Between Slavs and Old Bulgars: “Ancestors”, “Race” and Identity in the late nineteenth and early twentieth century Bulgaria – In: Geary, P., Klaniczay, G. *Histoire Croisée of Nineteenth Century Medievalism*. Joep Leerssen Series “National Cultivation of Culture”. Amsterdam: Brill Academic Publishers, Leiden, 2012, in print (представен е документ)

Приета за печат от академичното издателство „Брил” в Амстердам, студията е част от публикуваната през 2010 г. от академичното издателство „Ламберт” в Саарбрюкен,

Германия, книга (монография) под заглавие „Who are Our Ancestors? “Race”, Science and Politics in Bulgaria 1879-1912. Saarbrücken: Lambert Academic Publisher, 2010. Вж. резюмето на главите от книгата по-горе.

7. “Who are the Bulgarians? “Race”, science and politics in *fin-de-siècle* Bulgaria – In: We, the people. Politics of National Peculiarities in South-East Europe. Budapest: CEU Press, 2009, pp. 237-269.

Публикувана от издателството на Централноевропейския университет в Будапеща студията е част от публикуваната през 2010 г. от академичното издателство „Ламберт” в Саарбрюкен, Германия, книга (монография). Вж. резюмето на главите от книгата по-горе

8. Дечев, Стефан, Политика, пол, култура. Статии и студии по нова българска история. Стара Загора, КОТА, 2010. ISBN: 978-954-305-294-3 303 с.

Пет от поместените в този сборник общо седем студии и статии са написани след получаването на образователната и научна степен „доктор”. Две големи студии тук се публикуват за пръв път. Те са:

9. "Вестници, вестници ..." - Печат и политика в следосвободенска България (с. 29-116)

Това публикувано тук за пръв път монографично изследване представлява опит да се разгледа печата през посочения период на фона на целия процес свързан с производството и консумацията на вестника и политическите новини. Направен е най-общ преглед на изследванията през последното столетие по света свързани с проучването на печата и общественото мнение в миналото (главно на английски и френски език). Използвани са и български изследвания посветени на посочения период, периодични издания, както и архивни материали от Централен държавен архив, Българския исторически архив при Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий”, както и документи от фондовете на Научния архив при Българската академия на науките. Разгледани са в детайли производството на един вестник; ролята на редактора и печатниците; вестниците и списанията в контекста на политическия живот; взаимовръзката между партизанството и печата; ролята и мястото на журналистите и вестникарите; ролята и функцията на отговорния редактор; съдържанието на вестниците; избора на вестник от страна на читателската публика; тиража на вестниците; ролята и значението на провинциалния печат; процеса на абониране и абонатите на един вестник; ролята и функциите на настоятеля, агента и вестникопродавците; ролята и мястото на пощите и пощенските услуги. Изключително задълбочен анализ е направен на социалните и културни характеристики на българската читателска публика през тези две десетилетия. Открояват се цялостно българските специфики през периода, както и значението на политиката и политическото за развитието на вестникарския печат в България, на публиката и на модерното гражданство.

10. Публичната сфера в българския fin-de-siècle (с. 199-301)

Монографията представлява пръв опит в българската историография да се разгледат спецификите на публичната сфера и публиката в България в последните две десетилетия на XIX век. Направен е въвеждащ анализ посветен на появата и развитието на публичната сфера в една обшоевропейска перспектива, както и на изследванията по темата в различни научни полета. Останалите страници на монографията са посветени на т. нар. „двойствен характер” на българската публична сфера; социалните и културни граници и очертания на публиката в тогавашна България; ролята и мястото на чиновническата интелигенция, младежта, офицерството, духовенството и т.н. Задълбочен анализ се прави на връзката между интелигенция и публика; интелигенция и градска публика; между „публика” и буржоазия; ролята на жените в публиката; града като пространство на социално въплъщаване на идеята за публика. В края на изследването се обръща внимание на някои регионални особености на политическата публика като се прави една своеобразна социокултурна политическа география на публиката в исторически план. В монографията са открити и отделните „публики” в единната публика на тогавашна България. В този смисъл е направен опит за отговор на ключовите въпроси – достига ли публичната сфера до селото; притежава ли тя буржоазен характер; доколко може да се говори за „рационален” и „критичен” характер на протичащия дебат. В края на монографията е разгледана приложимостта и взаимовръзката между понятията и реалностите на гражданското общество и публичната сфера с оглед на българския случай, като е направен опит и за ревизия на теорията на Ю. Хабермас на базата на българския емпиричен материал.

В книгата „Политика, пол, култура” са публикувани и още три студии написани след получаване на образователна и научна степен „доктор”. Те са:

11. ‘Forbears’, ‘saints’ and ‘martyrs’: the politics of commemoration in Bulgaria in the 1880s and 1890s. <http://eprints.ucl.ac.uk/16347> In: Brett, D. and Jarvis, C and Marin, I. (eds.) “Four Empires and an Enlargement: States, Societies and individuals: transfiguring perspectives and images of Central and Eastern Europe”. Studies in Russia and Eastern Europe (4). School of Slavonic and East European Studies, UCL, London, UK, 2008, pp. 33-47, ISBN 9780903425803.

В публикувания на английски език труд от Института за славянски и източноевропейски изследвания при Лондонския университет се проучва с помощта на интердисциплинарна методология политиката на възпоминание в България и изграждането на българския национален „пантеон” през 80-те и 90-те години на XIX в. Определен приоритет имат методи, които се използват в рамките на историята, но в тяхното съчетание с други, родени в рамките на дисциплини като етнология, антропология, фолклористика, изследвания на културата и т.н. Разглежда се социалната и политическа функция на символите, ритуалите, общите колективни практики и празници, както и степента, до която те оказват влияние сред различните социални групи в българското общество през посочения период. Обърнато е сериозно внимание на комбинацията в юбилейните чествания на традиционни и модерни елементи, на целенасочените действия на „елита”, осъществявани „отгоре” и заемащи от модерната градска патриотична култура, но съчетани с народната, традиционна култура (песни, танци, ядене, пиене и т.н.), паганистични и християнски елементи. Не на последно място е разглеждано радикалното трансформиране – най-вече чрез промяна на контекста - на традиционните народни празници в една модерна и най-вече национална рамка.

12. „Народът” в българския печат и политика през 80-те и 90-те години на XIX век. – Критика и хуманизъм, Призракът на народа. Нови форми на популизъм, кн. 23, бр. 1., 2007, с. 9-32

Студията е пръв опит за проучване на представата за народа и употребата на понятието „народ” в българския печат и политика през посочения в заглавието период. В началото е проследено измислянето и утвърждаването на модерната представа и понятие за „народ” като е използвана литература на английски, френски и испански език. Самият анализ на българския случай се насочва към следните тематични кръгове: начините, по които управляващите в страната легитимират своята власт чрез „народа”; противопоставянето на различни групи в публичното политическо пространство с цел да се фиксира „волята на народа”; разкриване на различни видове смисли, значения и употреби на понятието „народ”; разкриване на ранни форми и похвати на това, което днес можем да означим като популизъм или тогавашната „демагогия”; характера на дебата в публичната сфера разбиран в езика и термините най-вече на Ю. Хабермас. В този смисъл проблемът е разгледан в контекста на една широка европейска перспектива, при която са открити сходствата и спецификите при българския случай.

13. “From ‘Hush’ to ‘Official’ (Fashioning of ‘Gospodina’) – ‘Balkan Masculinity’, Institutions and Identity in 1880s and 1890s. Centre for Advanced Study Sofia, CAS Working Papers Series, Sofia, 2009, pp. 3-34.

Публикуваната на английски език студия представлява монографично микроисторическо изследване, в което се съдържа и връзка с политиката и политическия живот в страната през посочения период. В една интердисциплинарна перспектива е разгледан проблема за дуела, и то в политически контекст и чрез въвлечени в него и разразилия се скандал представители на политическия елит. Изяснени са в сравнителен план редица проблеми като политическата употреба на една скандална история, в която са замесени политици от правителството; използването на скандала за политически цели; взаимното пресичане между идеите за мъжествеността, пола и властта; въпроса за честта и мъжката чест в контекста на българската социална структура и културен контекст; публичните политически дебати и ролята на половете и представите за половете в тях. Демонстрира се по недвусмислен начин как знанията ни за дуела, както и представите ни за мъжествеността и половете в тогавашното българско общество хвърлят допълнителна светлина върху историята на прехода към модерността в края на XIX в. и непосредственото начало на XX в.

В детайли се представя и разкрива как скандалната история е представена на страниците политизирания печат; как мъжете от политическата класа разбират честта; какви са социалните функции на дуела; защо не успяват да се проведат дуелите в България и дуела да се интегрира в живота на обществото; как е свързан дуелът с мъжествеността и мъжката социализация в България; как мъжествеността се третира в контекста на проблеми като изневяра, разврат и насилие; какви са идеалите за мъжествеността; връзките между кода на честта и публичните форми на мъжествеността в обществото и политиката. През цялото време проблемите се разглеждат на фона на една широка европейска перспектива с представяне на същността на проблема свързан с дуелите в Европа и особено Англия, Франция, Германия и Русия. Аргументира се тезата за трудностите около адаптирането на ценностите на аристократическата култура сред обуржоазяващия се български елит, поради липсата на установена дворцова култура и аристократични традиции. Стига се до заключението, че вместо социална адаптация на дуела в български условия ние се сблъскваме единствено със социална имитация на европейското „добро общество”.

Важно и съществено място е отделено на ролята на българската култура и силното присъствие в нея на обичаи и традиции да се избягват или заобикалят правилата и процедурите. В този план се стига до извода, че дуелът в България не е само акт на *социална имитация*, но и на *социална симулация*. Открито се подчертава как се възприемат в българска среда най-вече реториката и жестовете на дуела, а не неговата култура и съпътстващия я код на честта. Освен това се изтъква и забавянето на този акт на социална имитация, който е твърде закъснял в България. Ала от съвременници дуелирането и кодът на честта се считат за цивилизация и облагородяване на обичаите и нравите. Не на последно място определено се отбелязва и прехода от разбирането характерно за 80-те сред немалка част от политическата класа за буржоазния и аристократичен модел култура в Европа като „покварен” и разглезен, към една нестабилна смесица от твърде противоречиви все още елементи, характерни за началото на 90-те години.

Поради тематично единство, сходство и общ фокус, освен горните пет монографични студии, в сборника са публикувани и два материала написани преди получаване на степента „доктор”, но несвързани с темата на дисертацията.

Komunicacii, politika i iavno mnenie u Bugarskoj tokom 80 - tih I 90 - tih godina proshlog veka. - sp. Godishnak za drushstveno istoriu. Annual of Social History. God. IV. Sveska 1. Beograd, 1997., pp. 25-34.

Градът и общественото мнение в България през 80-те и 90-те години на миналия век - Балканистичен форум, 1997, кн. 2, с. 107-118.

14. Нежеланият Стамболов: Раждането на новата интерпретация за Стамболов и стамболовизма в българската историография в края на 40-те и началото на 50-те години на XX век – Анамнеза, год. III, 2008, кн. 2, с. 3-84., ISSN 1312-9295

Монографията се явява първото по-цялостно изследване на историографията за стамболовизма. Тя демонстрира утвърждаването в първите години след 9 септември 1944 г. на една нова версия на интерпретацията относно политика и държавника Стефан Стамболов, стамболовизма и развитието на българо-руските отношения през периода 1886-1894 г. В случая не става дума за някакво тясно историографско третиране на проблема, а разглеждане на генезиса на няколко тези в историографията, които определено са видяни през погледа на обуславящия ги политически контекст след промените от 9 септември. В този смисъл се дава отговор на въпроса как вътрешната и международна политическа конюнктура е по-важна от „документите” и „фактите”. Проследява се в най-големи детайли цялостното отхвърляне на предишната интерпретация свързана с либералските и стамболовистки политически среди. Открито е как в немалка степен е отхвърлена - особено в частта си за българо-руските отношения - и предишната историографска интерпретация на либералната, демократична и радикална интелигенция, включително лявото, социалистическо и комунистическо виждане за Стамболов и стамболовизма. Изложено е в детайли разбирането, че новата комунистическа историография заема селективно от предишната съединитко-цанковистка „историография”, особено що се отнася до проблемите свързани с външната политика (макар и не само). В същото време се демонстрира как предишната лява и марксистка интерпретация се оказва в немалка степен нежелана дори и при новите следвоенни условия съчетани с идването на

Съветската армия и установяването на комунистическа власт в страната. В този смисъл се откроява как революционният език в комунистическа България замества езика за православните връзки с Русия от миналото. Преинтерпретирането конкретно на темата за Стамболов и стамболовизма не е видно като резултат от теоретичните и методологическите трансформации случващи се в науката и академичните институции по това време, а най-вече като резултат произтичащ от новата политическа конюнктура след промяната на 9 септември 1944, и особено от прехода към еднопартийно комунистическо управление след 1946-47 г.

15. *Нежеланият Стамболов: Стамболов и стамболовизма в българската историография от средата на 50-те до края на 80-те години на XX в. – Анамнеза, 2010, бр. 1, с. 288-417.*

Продължение на предишната монография и неразделна част от нея изследването проследява в най-големи детайли развитието на представата и трактовката за Стамболов, стамболовизма, руската политика и българо-руските отношения през времето на комунистическото управление. Очертани са основните етапи от началото на 50-те години до промените през 1989 г., като са обхванати и интерпретации появили се след промените, ала носещи в себе си отпечатъка, ограниченията и залозите на предходния период. Разкрити са факторите, които влияят за появата на различни поплахи или по-сериозни промени в интерпретацията. В този смисъл монографията не се явява някакъв обичаен историографски анализ, а проучване, което обръща сериозно внимание върху широкия политически контекст в България по време на комунистическото управление, от средата на 50-те до края на 80-те години.

Заключението на студията дори завършва с редица общи наблюдения върху българската историография през периода като цяло, които определено надхвърлят тясната - макар и една от най-ключовите – тема за Стамболов и стамболовизма. Споделените наблюдения могат да бъдат основа за дебат по отношенията власт – историография по време на комунистическото управление. Монографията завършва както с критичен тон на моменти към част от историографията през онзи период, така и с един категоричен опит да се защити политическата история и нейната доминация като неизбежна в онова време. Не е забравено, а дори е открито обстоятелството, че тази историография е, все пак, в опозиция на режима с голяма част от проблематиката си, и особено с нерядко разработваната тогава дипломатическа история.

16. *Dress, Food, and Boundaries. Politics and Identity (1830s-1912) - New Europe College, Bucharest, Working papers, 2006-2007, Europa Fellowship Program, pp. 21-44.*

Изследването е извършено в рамките на проекта „Европа” на Новия европейски колеж в Букурещ, Румъния, с финансовото съдействие на фондация „Фолксваген”. То представлява опит да се отиде отвъд по-етнографски ориентирани истории на облеклото и храната и да се изследват тяхната пряка употреба за политически цели и в рамките на изграждането на национална идеология или разбиране за „българското”. Разгледан е в детайли процеса на класификация на кухните и дрехите, ала най-вече в рамките на политическия дискурс и следвайки определени социални и етнонационални линии. Материалът проследява за пръв път с множество конкретни примери от периода ролята на дрехата и ястието като политически и етнически белег както в края на османската власт, така и в първите десетилетия от съществуването на модерната българска държава до Балканските войни.

Учебни помагала и изследвания по методика на преподаването

17. Мъжественост и политика в България (1879-1944). Учебно помагало за студенти. София, 2005.

Учебното помагало е подготвено след спечелен конкурс организиран от Центъра за образователни ресурси към Централноевропейския университет в Будапеща. То е финансирано от Проекта за подкрепа на висшето образование на фондация „Отворено общество”. Курсът е първият в България с подобна проблематика, който си поставя за цел да създаде у студентите разбиране за „мъжествеността” и пола като обект на изследване, да ги въведе в методологията на нейния исторически анализ, да даде общо знание за историята на мъжествеността по света и по-конкретно в България, и то центрирано в проблемната област на пресечните точки между мъжествеността и политиката. Помагалото е твърде богато илюстрирано. В началото се включва едно общо въведение към курса, излагане на новите насоки в изследванията по история на мъжествеността, създаването на модерната представа за мъжественост в Европа. Тази въвеждаща част е последвана от запознаване на студенти с теми като промяната на мъжествеността в следосвобожденска България; българския национализъм и идеала за мъжественост; мъжественост и политически скандали в България в края на XIX и началото на XX в.; революционното движение в Македония и Одринско и мъжествеността; кризата на мъжествеността на границата на двете столетия; мъжественост, феминизъм и движение за избирателни права на жените в България; политическа порнография; мъжествеността по време на войните; мъжествеността и политиката през междувоенния период; културата на Холивуд и мъжествеността. Учебното помагало е използвано през учебните 2004-2005 и 2005-2006 учебна година. През следващите години и до ден днешен се ползва в рамките на преподаванията на български и английски език по програма „Матилда” на Софийския университет, Централноевропейския университет в Будапеща и университетите в Лион и Нотингам. В Югозападния университет курсът вече не се преподава защото още през 2006 г. беше изхвърлен от програмата от Кристина Попова.

18. “Teaching History of Masculinity in Bulgaria”, – In: Academic Exchange Quarterly, vol. 11, Issue 4, Winter 2007, pp. 216-221.

Съкратен вариант на предишна електронна публикация, написаната и публикувана на английски език статия е преминала през процес на т. нар. „двойно сляпо рецензиране”, от двама чужди рецензенти, които са я одобрили за публикуване в американското списание. То е специализирано за публикации на текстове от цял свят посветени на методика на преподаването и усвояването на знания от студентите в сферата на висшето образование. В статията се тръгва от предпоставката, че в края на XIX и началото на XX в. са създадени много и различни идеали за мъжествеността в разнообразни социални, културни и политически контексти. В нея са разгледани присъствието на езика за мъжествеността в българските медии; интегрирането на курса „Мъжественост и политика в България 1879-1944 г.” в преподаването; предварителния му план и изграждането на учебната програма; предварителните очаквания на преподавателя и студентите; първите реакции на студентите; методите на преподаване и реакцията на аудиторията; основните предизвикателства по време на преподаването на курса и използваните похвати за справяне с тях, както и за решаване на различни задачи; усвояването на знания и промените, които настъпват със студентите в хода на

курса; промените във възгледите им по отношение на мъжествеността и проблемите на пола в историческа и съвременна перспектива.

19. Teaching History of Masculinity in Bulgaria – Working Papers on Teaching and Learning, Curriculum Resource Center, Central European University, Budapest, 2006.

Публикуваната в електронното списание на Центъра за образователни ресурси при Централноевропейския университет в Будапеща статия се занимава с проблеми свързани с методиката на университетското преподаване. Тя разкрива как през последните 20 години учените от различни дисциплини, включително и история, стигат до извода, че „мъжествеността” взема различни форми и представяния в различни исторически периоди и региони. Изследването разкрива как макар в международен план проучването на мъжествеността да е станало сериозно научно начинание, политически некоректното разбиране по въпроса в българска среда създава редица препятствия при преподаването на подобен курс. Затова са разкрити и анализирани редица разнообразни спънки, тяхното конкретно действие и използваните похвати за минимизирането им.

Рецензии и научни съобщения

20. Review on Wingfield, Nancy M. and Bucur, Maria eds., Gender and War in the Twentieth-Century Eastern Europe. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2006, 240 S., EUR 56,50, ISBN 978-0253347312, - In: L’Homme, vol 19, No. 2, 2008

Това е втората в света към този момент рецензия и отзив за колективен сборник посветен на перспективата на пола, мъжествеността и женствеността, и то в научна област като история на войните, която ни е предимно позната с традиционни изследвания посветени на чисто военна и дипломатическа история. Рецензираната от автора книга включва различни изследователски материали посветени на Първата и Втора световна война и обхващащи страни и държави като Австро-Унгария, или по-сетне Австрия и Унгария, Чехословакия, Латвия, Сърбия, Румъния и Съветския съюз. Откроява се ползата от подобен подход свързан с история на социалния пол доколкото в бъдеще той може да доведе до обогатяване на картината свързана с историята на войните в Европа през XX в. като цяло.

21. От „linguistic turn” към “historic turn”. VII международни разговори по история „Историята и хуманитарните и социални науки. Интердисциплинарни стратегии през XX век.” (La historia y las ciencias humanas y sociales: Estrategias interdisciplinarias en el siglo XX.”, Памплона, 11-13 април 2002, Университет на Навара, - Анамнезис, II, 2007, кн. 1, pp. <http://anamnesis.info/anamneza/BROI4.htm>

Публикуваното научно съобщение за проведена се историографска конференция в Испания обръща внимание на обикновено пренебрегвана от българските историци проблематика и по-конкретно тенденциите в развитието на историческите изследвания. В случая със съобщението пред българската академична публика се поставят проблеми свързани с опитите на различните социални науки от Просвещението насам да постигнат единство и създадат единна социална наука. Сериозно внимание е отделено на въздействието на предизвикателствата на постструктурализма и постмодернизма върху интердисциплинарността. Представени са от автора пред българската академична публика тезите на изнесените доклади учени от САЩ, Франция, Швейцария, Италия, Великобритания, Испания. Откроява се ясно централността на интердисциплинарния

характер на съвременните исторически изследвания. Ясно се откроява тенденцията за историзиране на различни социални науки.

Научни интервюта

22. Интервю с Хосе Алварес Хунко (Университет Комплутенсе, Мадрид, „Колективът, на който най-вече принадлежим е човечеството) – Демократически преглед, 2005, кн. 53, с. 115-122.

С известния испански историк за историческата професия, за франкизма и за тенденциите в испанската историография по време на франкизма и след него. Заедно с това се разискват и възможните перспективи пред историографията в бъдеще както в Испания, така и в световен мащаб.

Популярни

23. TYPISCH BULGARISCHER SALAT – сп. „Бакхус”, бр. 126, 21 май – 17 юни 2010, с. 20-22

Популярна версия на разказа за измислянето и налагането на “шопската салата”.

Списък на някои цитирания на публикации

на

д-р Стефан Дечев

Пенчев, Бойко. Балканите: пространства и територии. Първа международна НЕКСУС-конференция "Балканите: картографиране на идентичностите (XVIII - XXI в.)" – Литературен вестник, бр. 35, 30.10. 2002.

<http://www.slovo.bg/litvestnik/index.php?ar=548>

Маринов, Чавдар. Балканите – картографиране на идентичностите (XVIII-XIX в.) – Култура, бр. 39, 1 ноем. 2002 г.

Лилова, Десислава. Възрожденските значения на националното име. София: Просвета, 2003, с. 75, 298.

Даскалов, Румен. Българското общество 1878-1939. Том 1. Държава, политика и икономика. ИК Гутенберг, 2005, с. 443, т. 2, Население, общество, култура. София: ИК „Гутенберг”, 2005, с. 477.

Димитрова, Снежана. Жените, историята и нищо повече. Предизвикателствата на рефлексивната история. София: ИК Лик, 2005, с. 38.

Бояджиева, Стоянка. „Живот край морето: образи и паметни места”. В: Мила Сантова, Ива Станоева и Миглена Иванова (съст.) *Брегът – морето – Европа*, София: АИ „Проф. Марин Дринов”, 2006.

Мишкова, Диана. Вместо въведение, или за отговорностите на маргиналите –В: Балканският XIX в. Други прочити. София: Рива, 2006, с. 26.

Иванова, Евгения. Споделена програма - споделено униение. Балканският XIX в. Други прочити. – Култура, бр. 34 (2473), 12 октомври 2007.

Мишкова, Диана. Към една интерпретативна рамка за изучаване на политиката на националната специфика през XIX в – Критика и хуманизъм, 2009, кн. 29, бр. 2, с. 34, 39

Даскалов, Румен. От Стамболов до Живков. Големите спорове за новата българска история. София: ИК „Гутенберг”, 2009, с. 14, 15, 69, 114.

Георгиева, Петя, Как се създава национална идентичност – Култура, бр. 3 (2530), 23 ян. 2009

Маркова, Мира, Панславизмът, първата руска етнографска изложба и ролята на българите в нея. – Анамнезис, 2011, бр. 1-2, с. 85

Григоров, Димитър, Една полезна провокация. Лучиан Боя. История и мит в румънското съзнание. София: ИК „Критика и хуманизъм, 2010 – Социологически проблеми, 2010, 3-4, с. 287.

Поппетров, Николай, рецензия за Дечев, Ст. (науч. ред.) В търсене на българското: мрежи на национална идентичност XIX-XXI век. София: Институт за изследване на изкуствата, 2010 – Исторически преглед, 2010, кн. 5-6, с. 223-227.

Поппетров, Николай. рецензия Дечев, Стефан. Политика, пол, култура. Кота, 2010 – Исторически преглед, 2011, кн. 5-6, под печат.

Baloutzova, Svetla, *Balkan Studies (Etudes balkaniques)*, issue: 2 / 2008

Renc-Roe, Joanna, *The Story of SOTL in Eastern Europe and the Former Soviet Union - International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, Vol. 2, No. 2 (July 2008), pp. 3, 6. ISSN 1931-4744, Georgia Southern University

Bilmez, Bülent, Shemseddin Sami Frashëri (1850–1904): Contributing to the Construction of Albanian and Turkish Nationalism. – In: *We, the people. Politics of National Peculiarities in South-East Europe*. Budapest: CEU Press, 2009, 350, 354, 365,

Mishkova, D., *Towards a Framework for studying the Politics of National Peculiarity*, In: *We, the people. Politics of National Peculiarities in South-East Europe*. Budapest: CEU Press, 2009, pp. 30, 36.

Vezenkov, Al., *Reconciliation of the Spirits and Fusion of the Interests. Öttomanism” as an Identity Politics*. - *Politics of National Peculiarities in South-East Europe*. Budapest: CEU Press, 2009, 61

Някои изследвания и научни тези на Стефан Дечев се цитират и споменават и в рамките на следните сайтове и дискусии.

<http://www.amazon.com/Who-are-Our-Ancestors-1879-1912/dp/3838391527>

http://www.amazon.co.uk/Who-are-Our-Ancestors-1879-1912/dp/3838391527/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1305658663&sr=1-1

<http://knigabg.com/index.php?page=book&id=24681>

<http://www.knigabg.com/index.php?page=book&id=23390>

http://www.kultura.bg/media/my_html/2247/balkani.htm

<http://www.kultura.bg/bg/article/view/15157>

http://agema-makedonin.blogspot.com/2008_01_13_archive.html
Agema Makedonin

<http://www.escforum.net/forum/showthread.php?p=1798925>

<http://forum.kajgana.com/showthread.php?t=46784>

http://forum.idividi.com.mk/forum_posts.asp?TID=9987&PID=1267259

http://www.panmacedonian.info/FYROMIAN_PROPAGANDA.htm

<http://wapedia.mobi/sv/Bulgarer>

<http://www.scribd.com/doc/18202954/5CaiteleEchinoxGeografiisimbolice>

<http://forum.boinaslava.net/showthread.php?t=11701>